

Venäjän hyökkäys Ukrainaan hidastaa palautumista koronapandemian vaikutuksista

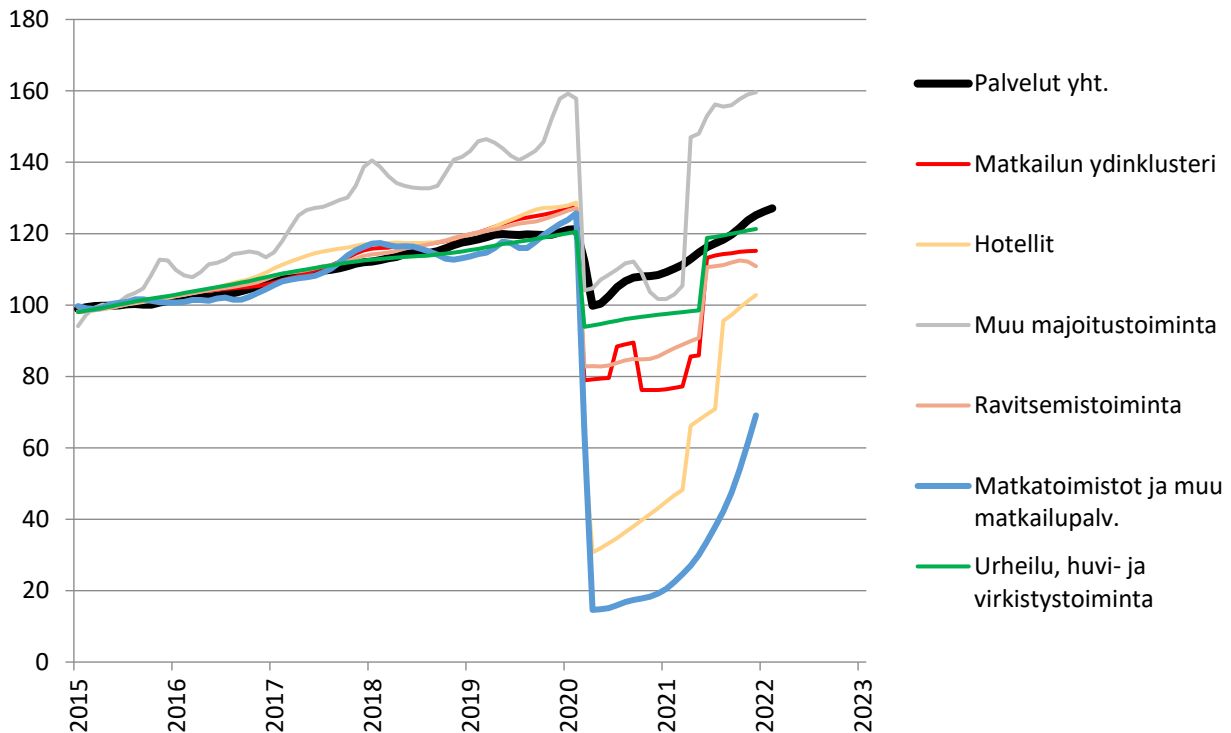
Matkailutoimialojen liikevaihto ja henkilöstömäärä eivät ole palautuneet pandemiaa edeltävälle tasolle vuoden 2021 loppuun mennessä. Odotukset kesän ja vuoden 2022 kehityksestä ovat kuitenkin positiiviset. Matkailualalla on myös edelleen paljon epävarmuustekijöitä ja tarvetta muutokselle, kun matkailu Venäjältä on pysähtynyt ja Suomen saavutettavuus Aasiasta heikentynyt. Uutta kasvua haetaan Yhdysvalloista sekä vahvistamalla jalansijaa Euroopassa. Suomeen suuntautuvan kansainvälisen matkailun arvioidaan elpyvän koronaa edeltävälle tasolle vuoden 2024 loppuun mennessä. Kotimarkkina tuo vakautta epävarmana aikana, ja siltä odotetaan maltillista kasvua vuonna 2022.

Matkailuyritysten liikevaihto edelleen selvästi alle pandemiaa edeltävän tason

Matkailuyritysten liikevaihto kasvoi melko tasaisesti vuodesta 2015 vielä vuoteen 2019 asti, minkä jälkeen koronapandemia laski useimpien matkailutoimialojen liikevaihtoa (Kuvio 1). Koko matkailun ydinklusterin (majoitus- ja ravitsemistoiminta, matkatoimistot ja muut matkailupalvelut sekä urheilu-, huvi- ja virkistystoiminta) liikevaihto painui selvästi alle vuoden 2019 tason ja alkoi palautua kunnolla vasta kesäkuussa 2021, kun kansainvälinen matkailu osoitti ensimmäisiä elpymisen merkkejä. Vuoden 2019 tasoa ei ollut vielä saavutettu vuoden 2021 loppuun mennessä. Vuodelta 2022 voidaan kuitenkin odottaa kohtuullista liikevaihdon kasvua, mikäli matkailukysyntä kasvaa odotetusti. Kotimaisen kysynnän odotetaan edelleen kasvavan maltillisesti, samalla kun kansainvälinen kysyntä alkaa palautua reippaammin koronarajoituksia purettaessa.

Koronapandemian johdosta matkatoimistojen ja muiden matkailupalveluiden sekä hotellien liikevaihdossa tapahtui rajuin lasku. Matkatoimistojen liikevaihto on myös elpynyt hitaimmin. Jo ennen pandemiaa omalla, nopeammalla liikevaihdon käyrällään kasvanut muu majoitustoiminta laski majoitustoiminnasta vähiten. Se on myös ainoa matkailun toimialoista, joka on jo elpynyt vuoden 2019 tasolle. Muu majoitustoiminta sisältää esimerkiksi leirintäalueita, mökkikyliä ja huoneistoja. Niiden kysyntä on kasvanut hotelleja nopeammin ja vastannut paremmin myös korona-ajan tarpeisiin tarjoamalla mahdollisuuden lomailuun ruuhkattomissa kohteissa.

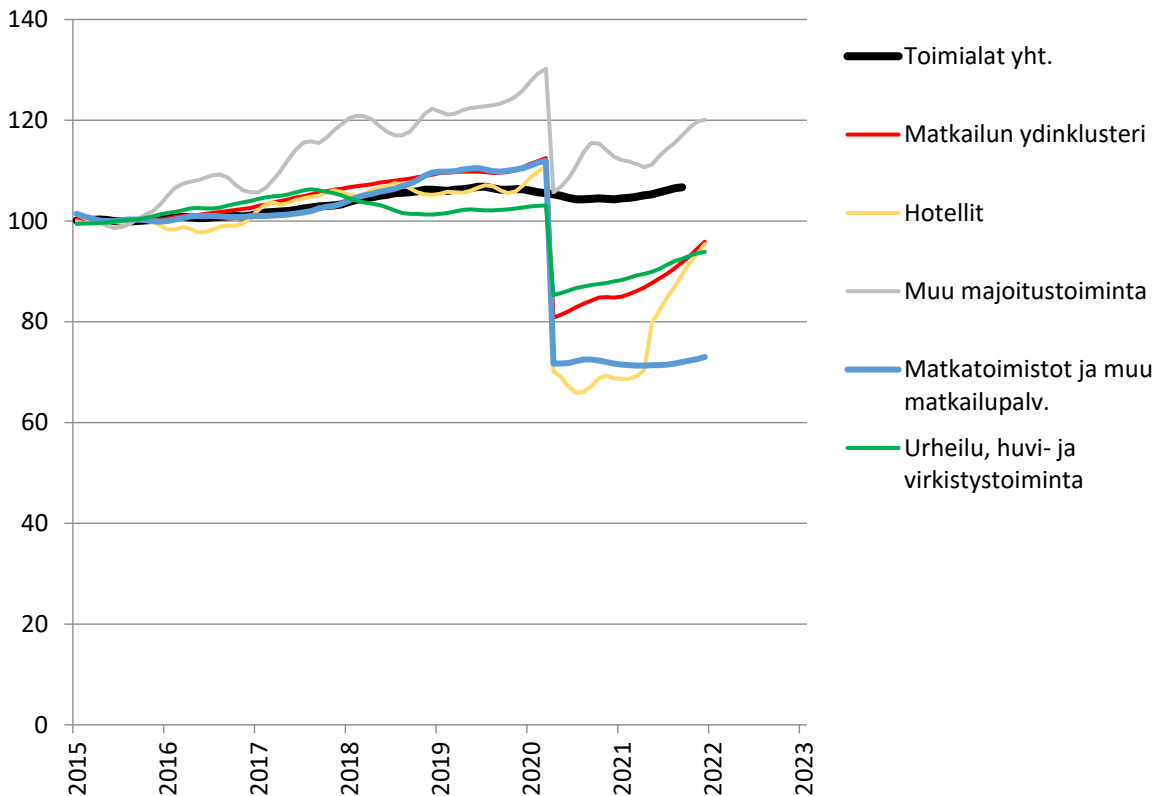
Kuvio 1: Matkailuklusterin ja palveluiden liikevaihdon kehitysindeksi. 2015=100.
Lähde: Tilastokeskus, Suhdannetietopalvelu

Myös henkilöstön määrä kasvoi matkailun ydinklusterin toimialoilla vuodesta 2015 vuoteen 2019 (Kuvio 2), mutta hieman liikevaihtoa maltillisemmin, eikä kaikilla toimialoilla aivan yhtä tasaisesti. Henkilöstömäärän pudotus vuonna 2020 oli kokonaisuutena lähes yhtä voimakas kuin liikevaihdon, mutta henkilöstömäärä ei ole palautunut yhtä nopeasti.

Matkatoimistojen ja muiden matkailupalveluiden toimialaa lukuun ottamatta matkailutoimialojen henkilöstön määrä on vähitellen alkanut palautua vuoden 2020 jälkeen. Henkilöstön määrän voi odottaa jatkavan palautumistaan vuonna 2022 matkailun elyessä. Osaavan työvoiman saatavuus kuitenkin haastaa henkilöstömäärän palautumista ja erityisesti kasvua.

Kuvio 2: Henkilöstön kehitys matkailutoimialoilla -indeksi. 2015=100.
Lähde: Tilastokeskus, Suhdannetietopalvelu

Vuonna 2020 matkailun osuus Suomen bruttokansantuotteesta väheni kokonaisella prosenttiyksiköllä 2,7 prosentista 1,7 prosenttiin edelliseen vuoteen verrattuna. Matkailuviennin osuus palvelujen viennistä laski 17 prosentista 6 prosenttiin vuonna 2020.

Matkailu elpyy, kun koronarajoituksia puretaan – uusista varianteista epävarmuutta

Suomessa kansainvälinen matkailu alkoi elpyä vuoden 2021 toisella vuosipuoliskolla, kun EU:n koronatorodistus kansainvälisen matkustamisen helpottamiseksi heinäkuussa sekä kansallinen koronapassi tapahtumien ja ravintoloiden toiminnan mahdollistamiseksi lokakuussa otettiin käyttöön (Kuvio 3). Kuviossa 3 toistuvat kasvupiikit, jotka näkyvät erityisesti kotimaisissa yöpymisissä kunkin vuoden heinäkuussa, kuvastavat normaalia sesonkivaihtelua.

Kokonaisuutena vuonna 2021 rekisteröidyt yöpymiset jäivät Suomessa 24 prosenttia alle pandemiaa edeltävän tason. Kansainväliset yöpymiset painuivat 70 prosenttia ja kotimaiset yöpymiset 4 prosenttia alle 2019 tason. Kotimaanmatkailun kysyntä ylitti Tilastokeskuksen tietojen mukaan kuitenkin jo selvästi pandemiaa edeltävän tason vuonna 2021^{1,2}, sillä valtaosa kotimaisesta matkailusta on päivämatoja tai sisältää yöpymisiä esimerkiksi mökeillä tai tuttavien luona eikä siksi näy majoitustilastossa, mutta tuo tuloja matkailukohteisiin. Koronapandemia tasapainotti tyypillisesti pari miljardia

¹ Suomalaisen matkailu –tutkimus 2021. Tilastokeskus.

² Tilastokeskus; Matkailutilinpito 2020 ja matkailukysynnän arviot 2021 -esitys. Ossi Nurmi, Tilastokeskus, 6.4.2022.

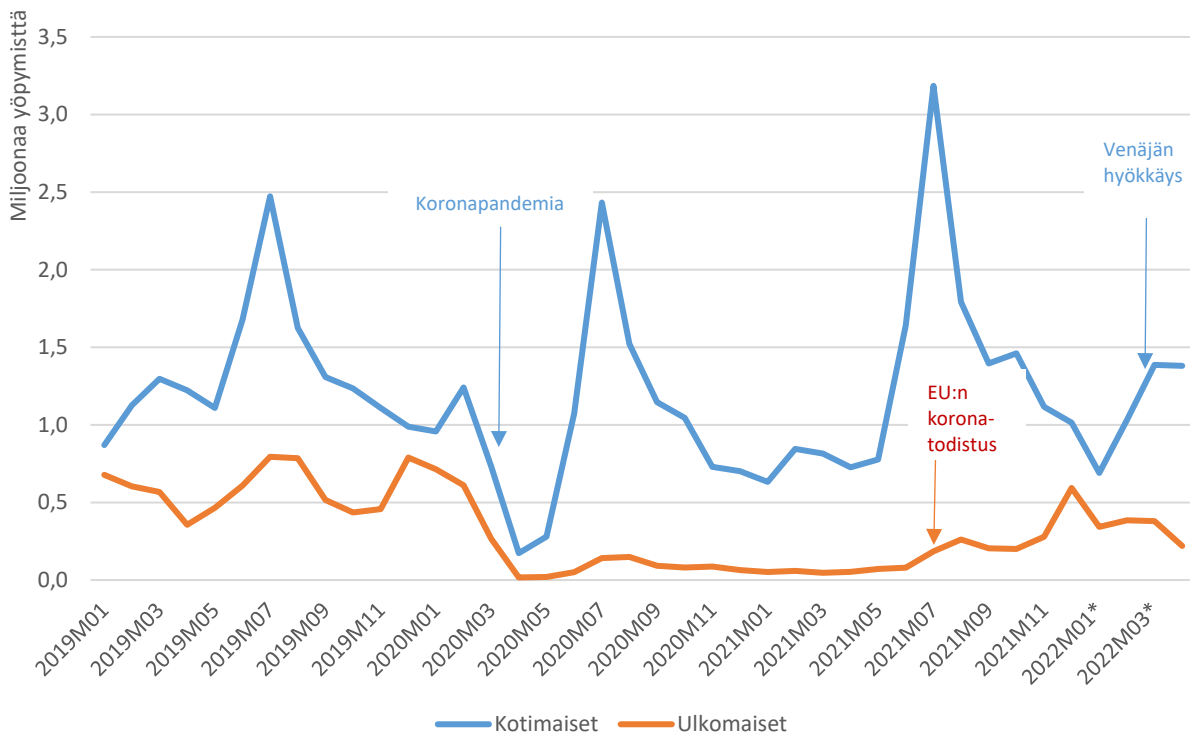
alijäämäisen matkustustaseen vuosina 2020 ja 2021 lähelle nollaa, kun sekä kansainväliset matkailutulot että suomalaisten ulkomaanmatkailuun kohdistamat menot vähenivät^{3,4}.

Kesän 2022 kansainväliset lentovaraukset Suomeen kehittyvät positiiviseen suuntaan, mutta kuluttajien varovaisuus näkyy myöhäisinä varauksina⁵. Kesälle 2022 lentovarauksia oli toukokuun lopussa vielä noin kolmannes vähemmän vuoden 2019 tasoon nähden. Tulevan talven osalta Lapissa odotetaan matkavarauksen perusteella ennätysvuotta⁶. Suomeen suuntautuvan kansainvälisen matkailun arvioidaan elpyvän koronaa edeltävälle tasolle vuoden 2024 loppuun mennessä, Euroopasta jo vuoden 2023 aikana⁷. Kotimaanmatkailun, lyhyiden matkojen ja EU:n sisämarkkinoiden osuus matkailusta pysyy tavallista korkeammalla tasolla.

Kotimaanmatkailun osalta kasvun odotetaan jatkuvan maltillisena vuonna 2022. Globaalisti kotimaanmatkailu on palautunut kansainvälistä matkailua nopeammassa tahdissa ja asettuu keskimäärin viidenneksen korkeammalle tasolle vuoteen 2019 verrattuna. Kansainvälinen matkailu jäänee globaalisti arviolta 45 prosenttia pandemiaa edeltävästä tasosta vuonna 2022. Jo vuoden 2023 kuluessa kysynnän uskotaan kohdistuvan jälleen kotimaan sijaan ennemmin kansainvälisiin kohteisiin⁸.

Kuvio 3. Kotimaiset ja ulkomaiset yöpymiset kuukausittain 2019–2022.

Lähde: Majoitustilasto, Tilastokeskus.

³ [Tasapainottaako koronavirus Suomen matkustustaseen?](#) Tilastokeskus, Johannes Kolu 16.4.2020. Viitattu 19.5.2022.

⁴ Matkustustaseen tuoreimmat tietokantatulokset, [Visit Finland Tilastopalvelu Rudolf](#).

⁵ [Matkailun pulssi –sivu](#). Visit Finland. Viitattu 7.6.2022.

⁶ [Markkinaraati, Kauppalehti 25.5.2022](#). Viitattu 30.5.2022.

⁷ Oxford Economicsin mallinnuksia. [Matkailun pulssi -esitys](#) Visit Finlandin What's up –seminaarissa 6.4.2022, Katarina Wakonen.

⁸ [Travel and Tourism: Global Highlights & Risks](#). March 2022. Oxford Economics.

Nykyiset koronatodistusta ja -passia koskevat käytännöt ovat voimassa kesäkuun 2022 loppuun. Rajoituksia purettaneen asteittain edelleen, ja koronapassia kehitetään mahdollisia uusia variantteja ajatellen terveysturvallisen matkailun mahdollistamiseksi^{9,10}. Vapaa-ajan matkailun uskotaan elpymään ensimmäisenä ja kansainvälisen liikematkailun viimeisimpänä. Mahdolliset uudet virusvariantit herättävät edelleen epävarmuutta matkustamiseen ja matkailuyritysten toiminnan jatkumiseen liittyen.

Venäjän hyökkäys Ukrainaank hidastaa pandemiasta elpymistä

Venäjän hyökkäys Ukrainaank ja siihen liittyvät pakotteet heikensivät matkailun näkymiä. Suurimmat vaikutukset Suomen osalta liittyvät Venäjän matkailun pysähtymiseen ja saavutettavuuden heikkenemiseen Aasiasta Venäjän ylilentokiellon johdosta. Venäjän ja Aasian markkinat kattoivat ennen pandemiaa yhteensä lähes kolmanneksen Suomen kansainvälisestä matkailutulosta, ja niiden puuttuminen vähentää Suomen matkailun vientituloja vuosittain arviolta vähintään miljardilla eurolla¹¹. Tilanteen palautumiseen mennee useita vuosia.

Venäläisten ja aasialaisten matkailun supistuminen heikentää myös Suomen kilpailuasemaa suhteessa muihin Pohjoismaihin, sillä nämä markkinat ovat Suomelle suhteellisesti merkittävämpiä kuin muille Pohjoismaille. Uutta kasvua haetaan muun muassa Yhdysvalloista sekä vahvistamalla jalansijaa nykyisillä Euroopan markkinoilla. Nämä markkinat ovat tämänhetkisessä geopolittisessä tilanteessa erittäin kilpailtuja, eikä Suomella ole niiden osalta samanlaista maantieteellistä etua kuin Aasian ja Euroopan välisessä liikenteessä. Kotimarkkinaan panostaminen tuo yrityksille vakautta epävarmana aikana.

Suomen matkailuelinkeinon näkemyksen mukaan Venäjän hyökkäys Ukrainaank on toistaiseksi vaikuttanut alaan pelättyä vähemmän, mutta valtaosa yrityksistä kertoo sodan, yhdessä koronarajoitusten kanssa, vaikuttavan negatiivisesti liiketoimintaansa kuluvana vuonna^{12,13}. Yksittäisiin yrityksiin ja alueisiin kohdistuvat vaikutukset vaihtelevat voimakkaasti muun muassa kohdemarkkinoista riippuen. Yritysten näkökulmasta huolta aiheuttavat lisäksi energian, polttoaineiden sekä raaka-aineiden hintojen nousu ja kuluttajien ostovoiman heikkeneminen, jotka nakertavat yritysten kannattavuutta. Inflaation arvioidaan nousevan huippulukemiinsa, noin 7 prosenttiin, vuonna 2022¹⁴, mikä vähentää matkailun kysyntää.

Sota Euroopassa aiheuttaa oletettavasti epävarmuutta kuluttajissa, ja turvallisuusmielikuva vaikuttaa matkakohteen valintaan. Suomen matkailun haasteena onkin profiloituminen Venäjän naapurimaana. Suomea ei kuitenkaan viimeisimpien mediankäyttötietojen mukaan toistaiseksi koeta riskialttiina matkakohteenä¹⁵. Suomen hakema Nato-jäsenyys ja sen mahdolliset seuraukset synnyttävät kuitenkin keskustelua ja epävarmuutta myös matkailuun liittyen. Matkailijat kaipaavat päätöksenteon tueksi luottamusta vahvistavaa viestiä, joten Suomen on tärkeää olla näkyvillä kansainvälisissä medioissa ja pitää yllä normaalia, positiivista matkailumaakuvaa. Matkojen varausajat niin kansainvälisesti kuin kotimarkkinalla ovat lyhentyneet, mikä kertoo kuluttajien epävarmuudesta. Joitakin matkojen peruutuksia on myös tullut niin kansainvälisiltä kuluttaja-asiakkailta kuin ryhmiltäkin^{16,17,18}.

⁹ [Valtioneuvoston tiedote 26.4.2022](#). Viitattu 25.5.2022.

¹⁰ [European Parliament press release 5.5.2022](#). Viitattu 1.6.2022.

¹¹ Visit Finlandin arvio perustuen Tilastokeskuksen [Matkustustaseen](#) tuloihin. Esitys Visit Finland Advisory Board 13.4.2022.

¹² Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n jäsenkysely, [MaRa ry tiedote 31.3.2022](#)

¹³ [TESI kasvuyrityspulssi 25.4.2022](#).

¹⁴ [Travel and Tourism: Global Highlights & Risks](#). March 2022. Oxford Economics.

¹⁵ [Matkailun pulssi -sivu](#). Visit Finland. Viitattu 16.5.2022.

¹⁶ Visit Finland kysely matkailuyrityksille 3/2022. Tulokset [What's up with Knowledge & Management -seminaarissa 6.4.2022](#).

¹⁷ [TESI Kasvuyrityspulssi 25.4.2022](#).

¹⁸ [TEM Matkailufoorumin kokous, TEM tiedote 15.3.2022](#).

Maalis-huhtikuun 2022 yöpymistilastojen valossa sota ei näytä aiheuttaneen välitöntä notkahdusta Suomen maakuntien matkailuun¹⁹. Toisaalta suurin osa venäläismatkailijoista itärajalla on päiväkävijöitä tai yöpyy esimerkiksi mökkimajoituksessa tai tuttavien luona, mikä ei näy majoitustilastoissa, mutta vaikuttaa olennaisesti matkailutuloihin. Venäjän matkailumarkkinan ja ostosmatkailun hiipuminen aiheuttaa menetyksiä erityisesti Itä-Suomessa matkailuyritysten lisäksi myös muun muassa vähittäiskaupalle. Venäläisten osuus yöpymisistä oli ennen pandemiaa keskimääräistä suurempi Etelä-Karjalassa (24 %), Etelä-Savossa (10 %), Kuusamossa (7 %) ja Kymenlaaksossa (6 %). Aasialaisten Suomeen jättämän matkailutulon väheneminen vaikuttaa erityisesti Uudellamaalla ja Lapissa, joissa aasialaisyöpymisten osuus oli kussakin noin kymmenesosa.

Lisätietoja:

- Asiantuntija **Sini Markoff**, työ- ja elinkeinoministeriö, puh. 029 504 7032, [sini.markoff\(at\)gov.fi](mailto:sini.markoff(at)gov.fi)
- Kehittämisspäällikkö **Katri Lehtonen**, työ- ja elinkeinoministeriö, puh. 029 506 4926, [katri.lehtonen\(at\)gov.fi](mailto:katri.lehtonen(at)gov.fi)

¹⁹ [Majoitustilasto, Tilastokeskus.](#)